

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛОЖЕНЬ КІОТСЬКОГО ПРОТОКОЛУ В УКРАЇНІ

В статті розглянуто організаційно-економічний механізми реалізації положень Кіотського Протоколу в Україні.

Ключові слова: скорочення викидів парникових газів; UNFCCC; Кіотський протокол; анкета; макрорівень; мікрорівень

В статье рассмотрено организационно-экономический механизм Киотского Протокола в Украине.

Ключевые слова: сокращение выбросов парниковых газов; UNFCCC; Киотский протокол; анкета макроуровень; микроуровень

The paper considers the organizational and economic mechanisms of the Kyoto Protocol in Ukraine.

Постановка проблеми. Сучасний екологічний стан в Україні досяг свого критичного стану. Застарілість основних фондів підприємств сприяє погіршенню якості повітря, води та ґрунтів, що негайно відображається на самопочутті людини. Але цій проблемі приділяється мала частка уваги з боку підприємства. Вирішення цих екологічних проблем можливо тільки тоді коли держава та підприємства зможуть залучати достатні обсяги інвестицій у екологічні та ресурсозберігаючі проекти. Тому необхідно створити механізм залучення національних та іноземних інвестицій, який би дозволив знизити податки, поліпшити стан основних фондів та поліпшити екологічну ситуацію в країні.

Аналіз останніх публікацій. Проблемами Кіотського Протоколу в Україні займалися такі вітчизняні вчені - С.Ю.Пловнікова, А.О. Кітура, О.В. Харламова, О.Ф. Балацький, І.К. Бистрякова, Б.М. Данилишина, М.І Долішній., С.І.Дорогунцова, Я.В. Коваль, Л.Г. Мельник., В.С. Міщенко, Є.В. Мішеніна, В.Ф.Опришка, Р.С.Павловський, О.О.Погрібний, В.К.Попова, В.М.Селіванова, В.Ф.Сіренко, В.І.Семчик, Ю.М.Тодик. А також зарубіжні вчені –К.Г. Гофман, Б.Л. Берри, М.Ф. Реймерс та ін..

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Ефективна політика ресурсозбереження та оновлення основних фондів в Україні може бути створена тільки за умов існування еколого-економічного механізму його регулювання. Цей механізм має передбачати вплив економічних, екологічних, міжнародних, соціальних ефектів та елементів, для заохочення іноземних інвесторів та національних підприємств до ресурсозберігаючої політики. Необхідність розробки такого механізму, його теоретичних та практичних засад забезпечення обумовлює актуальність дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є розробка організаційно-економічного механізму впровадження положень Кіотського Протоколу в Україні.

Викладання основного матеріалу. Розробка дієвого механізму ресурсозбереження є невід'ємною частиною поліпшення екологічної ситуації

в країні. Особливо за умови підписання та ратифікації Кіотського Протоколу нашою країною. В рамках цієї угоди Україна взяла на себе зобов'язання щодо скорочення викидів парникових газів на своїй території.

Відповідно до нього, в межах Кіотського Протоколу в Україні можуть функціонувати два різновиди проектів:

- Механізм реалізації Кіотського Протоколу на рівні держави (макрорівень);

- Механізм реалізації Кіотського Протоколу на рівні підприємства (мікрорівень).

На макрорівні, тобто на рівні держави наша країна повинна працювати за допомогою такого механізму як торгівля квотами. Функціонування такого механізму можна розподілити на такі етапи.

Перший етап. Розробка державної стратегії за напрямками ресурсозбереження та охорони навколишнього середовища.

Другий етап. Створення Відділу Розподілу Вуглецевих Квот при Міністерство екології та природних ресурсів України. До його обов'язків має входити визначення загальної кількості квот на викиди, та їх розподіл між національними підприємствами. Ще однією частиною обов'язків Відділу повинен бути розрахунок так званої „дельти парникових газів” – різниці між кількістю викидів зафіксованою на кінець 1990 року (вона встановлена Кіотським Протоколом) та фактичною кількістю шкідливих речовин за визначений період. Частково функції Відділу зараз виконує Державний Комітет Статистики України.

Третій етап. Формування Комісії Державного Контролю за Викидами Шкідливих Речовин (далі просто Комісія) при Міністерство екології та природних ресурсів України. Ця комісія повинна проводити детальний аналіз темпів зростання викидів шкідливих речовин як від стаціонарних джерел забруднення, так і від усіх видів, та щорічно звітувати на відкритій конференції перед засобами масової інформації стосовно результатів своєї діяльності.

Четвертий етап. Вибір зовнішнього банку який має виконувати функції посередника, та сприятиме встановленню позиції України на зовнішньому ринку вуглецевих квот. Такими банками можуть стати Deutsche Bank або Європейський банк реконструкції та розвитку.

П'ятий етап. Створення реєстру підприємств, найбільше перспективних у співпраці за Кіотським Протоколом. Кожна країна має детальну інформацію про найбільші підприємства-забруднювачі, на базі яких можна розробити проекти торгівлі квотами.

Шостий етап. Збір детальних даних про стан основних фондів та фактичну кількість викидів забруднюючих речовин до навколишнього середовища. Для цього Відділом Розподілу Вуглецевих Квот при Міністерство екології та природних ресурсів України має бути розроблена анкета з переліком базових питань. Вона має бути розіслана найбільшим підприємствам забруднювачам України, задля визначення їх базових

показників. Запропонований примірник анкети має бути заповнений та відправлений листом або електронною поштою до Відділу Розподілу Вуглецевих Квот. Така анкета має бути базисним документом для початку розробки проектів з торгівлі квотами.

Анкета має налічувати основні 10 запитань які наведені в таблиці 1. Їх перелік може бути розширеним за необхідністю.

Таблиця 1

**Анкета для визначення потенційних учасників реалізації положень
Київського протоколу в межах однієї країни**

Питання	Відповідь
Питання №1: Чи підтримує Ваша країна наступні умови:	
• Чи був нею ратифікований Київський протокол?	
• Чи була підрахована її визначена кількість викидів?	
• Чи був створений національний реєстр викидів?	
• Чи була зроблена приблизна оцінка викидів парникових газів, яка мала бути подана до бази даних UNFCCC?	
• Чи було визначено позицію та рейтинг країни серед інших держав забруднювачів навколишнього середовища?	
Питання №2: До якого виду діяльності, зазначеного у переліку відноситься ваше виробництво?	
• Виробництво енергії;	
• Транспорт	
• Сільське господарство...	
Питання №3: Чи буде відповідати Ваш проект стратегії розвитку політики країни-засновниці?	
Питання №4: Чи є буде проект додатковим? Чи не виникнуть при його впровадженні додаткові викиди парникових газів?	
Питання №5: Чи немає негативного впливу на економіку від впровадження даного проекту?	
Питання №6: Коли ви сподіваєтесь розпочати проект?	
Питання №7: Чи спираються (або спиратимуться) розрахунки вашого проекту на схеми та методологію Київського протоколу?	
Питання №8: Яка базова кількість викидів парникових газів була зареєстрована на підприємстві до початку впровадження проекту?	
• вуглекислого газу;	
• метану;	
• озону;	
• закису азоту,	
• хлорофтор-вуглеців.	
Питання №9: Яким чином ви збираєтесь зменшити кількість викидів парникових газів?	
• Закупівля та встановлення нового обладнання з більш високою ефективністю виробництва, нижчими показниками використання сировини та ін показниками;	
• Підвищити рівень автоматизації;	
• Інші варіанти	
Питання №10: На скільки відсотків збираєтесь знизити викиди парникових газів у навколишнє середовище?	

Сьомий етап. Проведення національного відбору проектів з реалізації проектів на базі Кіотського Протоколу.

Восьми етап. Реалізація відібраних проектів.

Усі етапи реалізації положень Кіотського Протоколу, можна зобразити графічно. Запропонований автором організаційно-економічний механізм реалізації положень Кіотського Протоколу на макрорівні представлено на рис.1. Він включає такі складові: нормативно-правове забезпечення, організаційно-інформаційне забезпечення, фінансове забезпечення.

Системна взаємодія цих складових та суб'єктів Кіотського Протоколу дозволить більш ефективно використовувати його положення в Україні, що сприятиме підвищенню ефективності природоохоронної діяльності та спонукатиме підприємства до впровадження технічних та технологічних засобів для зниження викидів. Здебільшого на реалізацію одного масштабного проекту йде до одного року та близько 10 мільйонів Євро. Це визначається складністю розробки проекту, особливо на виборі компанії яка буде надавати виробниче обладнання для підприємства. До таких компаній можна віднести – ABB, AG Siemens та General Electric.

На мікрорівні реалізація положень Кіотського Протоколу базується на механізмі спільного впровадження (купівля та продаж дозволів (квот) на викиди між двома підприємствами, які можуть знаходитися як в межах однієї країни так і за її межами). Цей механізм має виконуватися одним або декількома підприємствами на території однієї країни з Додатку В Кіотського Протоколу за часткового або повного фінансування підприємства(в) або цілою іншою країною з того ж списку.

Задля простішого розуміння механізму Спільного впровадження, його можна надати у вигляді схеми. Ця схема відображає етапи, яким необхідно слідувати задля точного і вірного створення проекту.

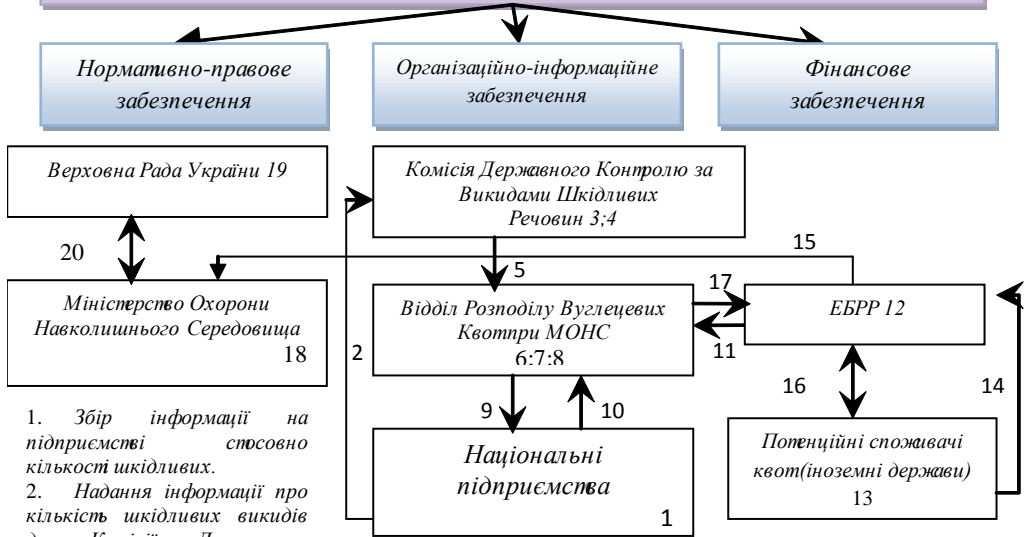
Як і в попередньому випадку реалізація положень Кіотського Протоколу на мікрорівні починається з подання запиту до Відділу Розподілу Вуглецевих України. У відповідності до встановлених правил підприємство отримує анкету встановленого зразка яка налічує в собі три елементи.

Перший Елемент – загальні відомості про Підприємство, на базі якого буде реалізовуватися проект.

Другий Елемент – Матриця-анкета вибору сектору, під сектору та види проекту по зниженню забруднення навколишнього середовища. Ця матриця анкета складається двома мовами – українською та англійською. Таким чином полегшується сортування проектів і подання інформації до єдиного реєстру учасників механізму, як на території України так і банку посереднику

Третій Елемент – статистичні відомості про забруднюючі речовини які підприємство викинуло до атмосфери за останній рік. Звітність вноситься до таблиці самим підприємством стираючись на особисті данні про викиди, тому особливу увагу приділяють унікальним елементами, які притаманні лише виробництву підприємства (дивись Таблицю 2)

Організаційно-економічний механізм реалізації Кіотського Протоколу

1. Збір інформації на підприємстві стосовно кількості шкідливих.
 2. Надання інформації про кількість шкідливих викидів до Комісії Державного Контролю.

3. Збір даних про рівень викидів з усіх підприємств України, а також їх інвентурізація.

4. Розрахунок „Дельти парникових газів” – загальнодержавний показник.

5. Отримана інформація надається до Відділу Розподілу Вуглецевих Квот

6. На базі „Дельти” визначається кількість квот

7. Взаємодія з міжнародними банками посередниками.

8. Створення проєкту з реалізації квот

9. Надання анкет національним підприємствам та пропозицій на продаж квот
 10. Отримання та обробка результатів анкетування.

11. Інформування ЕБПР стосовно кількості квотна продаж
 12. Представлення інформації стосовно кількості вуглецевих квот України на міжнародному ринку.

13. Визначення іноземним підприємством необхідної кількості квотна придбання.

14. Замітна купівлю квот
 15. Створення домовленості (договору) про продаж квот Обговорення умов.

16. Продаж квот ЕБПР іноземному підприємству.

17. Фінансування

18. Розробка відповідного законодавства та контроль за створенням комісії

19. Затвердження законів, які регулюють діяльність механізмів Кіотського протоколу на Україні

20. Обмін нормативно-правовим забезпечення, задля його удосконалення

Рис. 1. Схема організаційно-економічного механізму реалізації положень Кіотського Протоколу

Сумарні викиди забруднювальних речовин та парникових газів від підприємства

Коди забруднювальних речовин, парниково-вих газів	Найменування забруднювальних речовин, парникових газів	Викинуто в атмосферне повітря, тонн, з трьома десятковими знаками
А	Б	В
1	Всього по підприємству	
2		
3		
.		
.		
n		

Керівник (власник) _____ (підпис) _____ (П.І.Б.)

Виконавець _____ (П.І.Б.)

телефон: _____ факс: _____

електронна пошта: _____

На базі цих елементів складається первинний проект і направляється на підприємство. До складу проекту входять нормативно-правові документи, приклад договору, а також першочергові розрахунки.

Висновки. Застосування механізмів Кіотського Протоколу стало, для майже 12 тисяч підприємств і промислових установ Європи та світу, головним засобом управління фінансовими ризиками та виконання зобов'язань щодо скорочення викидів парникових газів, та оновлення. І Україна не має бути виключенням.

В статті на основі аналізу наукової літератури, періодичних видань та базисних положень Кіотського Протоколу було вирішено завдання щодо формування організаційно-економічного механізму реалізації положень Кіотського Протоколу. Цей механізм може функціонувати як на рівні держави (торгівля квотами - макрорівень), так і на рівні підприємств (механізм спільного впровадження - мікрорівень).

Розроблений автором статті організаційно-економічний механізм включає нормативно-правове, фінансове та організаційно-економічне забезпечення механізму впровадження Кіотського Протоколу, на основі якого запропоновано послідовність дій щодо реалізації механізму впровадження положень Кіотського Протоколу на Україні.

Успішна реалізація цих положень зможе поліпшити екологічну ситуацію в країні, залучити іноземні інвестиції (до 27 млрд. євро), оновити основні фонди, та стати відправною точкою до створення дієвого механізму ресурсозбереження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) *Best practices guide: Market approaches to environmental protection. Energy Resources International. Washington, DC, 2001. – 138p.;*
- 2) *Emission tradings: Environmental policy's new approach. Richard F. Kosobud (ed.). – John Wiley&Sons, 2000. – 552p.;*
- 3) *Методичні розробки для розробки проектів по впровадженню механізмів Кіотського протоколу (EU, 2008). - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ji.unfccc.int/Eligibility>;*
- 4) *Інтерактивна база даних екологічного центру України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ecocentr.te.ua/>;*
- 5) *Дослідження з питань змін клімату в Україні. Розробка кадастру викидів парникових газів та аналіз заходів щодо їх пом'якшення. Аналіз заходів щодо пом'якшення впливу на зміну клімату/ Заключний звіт. - Київ, агенство з раціонального використання енергії та екології, 1996р: - 364с.;*
- 6) *Проблеми глобальної зміни клімату. Брошура Ініціативи з питань зміни клімату. EU.: 2000р. 60 с.*